

Etter vinterferien

Tekst:

Anne Schjelderup

Illustrasjoner:

Anne og Ariane Schjelderup, Øyvind Olsholt

Filosofiske spørsmål:

Anne Schjelderup og Øyvind Olsholt

Sist oppdatert: 15. november 2003

Mia har vært på vinterferie. Her har hun lært om og tenkt mye på vann – i alle former. Dette er Mias egen fortelling om det forunderlige vannet som alt liv på jorden er avhengig av.

Vi har vært på vinterferie! Hele uken har vi vært på hytta på fjellet. Jeg har stått masse på ski.

På fjellet var det skrekkelig kaldt. Når jeg pustet, kom det damp ut av munnen min. Den la seg på skjerfet mitt, og frøs til glitrende iskrystaller. Er det ikke rart at det kan komme damp ut av munnen?

Mamma fortalte at det er vannet i pusten min som blir til damp når jeg puster ut. Jeg visste ikke at det var vann i pusten min! Visste dere det? Har dere sett deres egen pust noen gang?

Mamma sier at det alltid er vann i pusten, du kan bare ikke se det. Bare når det er skrekkelig kaldt kan du se det. Jeg spurte henne om det er vann i luften også. For om alle sammen puster, ja, da kommer det jo mer og mer vann ut i luften da!

Og tenk, hun sa at det alltid er masse vann i luften. Ikke bare fra mennesker som puster, men fra planter og dyr, fra hav og fra regn. Noen ganger er det litt mer vann i luften, sånn som når det har regnet, og noen ganger litt mindre, sånn som midt på sommeren. Hun sier at hun kan kjenne det når det er mye eller lite vann i luften. Jeg prøvde å kjenne etter jeg også, men jeg skjønnte ikke helt hvordan det skulle kjennes. Kan dere kjenne om det er mye eller lite vann i luften? Hvordan kjenner dere det?

Når vannet i luften er kaldere enn selve luften, synker vannet ned på bakken. Da blir luften tørrere, og det legger seg et lag med vann på alle ting. Om sommeren blir dette til dugg som glitrer i gresset om morgenen. Har dere sett morgenduggen noen gang? Jeg synes den er vakker som skinnende perler.

Om vinteren fryser duggen til is, og blir til vakre iskrystaller. Jeg elsker å se på dem, men mamma liker dem ikke så godt. For hun må skrape dem av bilen hver morgen.

Noen ganger legger vannet seg i et luftlag rett over bakken. Det synker liksom ikke helt ned. Det er det vi kaller for tåke. Når tåken er tett, kan du nesten ikke se noen ting. Da er du egentlig inni en masse vann. Men vann er jo klart, det har ingen farge. Er det ikke rart at det plutselig kan bli hvitt?

Vannet kan også stige oppover. Det kaller vi for dis, og det skjer ofte om morgenen når solen begynner å skinne på bakken. Den varmer opp vannet, og da vil det så fryktelig gjerne komme opp til solen. Når vannet er varmere enn luften, stiger det opp til skyene. Har dere noen gang sett elver eller tjern ryke? Da kommer det vanndamp opp fra elven, enda vannet der er ganske kaldt. Er det ikke vakkert?

Men jeg skulle egentlig fortelle dere om hva som skjedde da vi kom hjem fra hytta. Da var det nemlig iskaldt i huset. Mamma hadde glemt å la varmeovnen stå på. Det må man alltid gjøre hvis man reiser bort når det er kaldt. Hvis ikke, kan vannrørene fryse. Ja, ikke rørene da, men vannet inni dem. Det fryser til is, og da blir rørene helt tette. Da virker ikke springen eller dusjen eller noenting.

Og det var akkurat det som hadde skjedd hos oss! Isen hadde ikke bare tettet rørene, den hadde sprengt rørene. For is tar så mye mer plass enn vannet. Ja, ikke skjønnte jeg hvordan det var mulig. Det blir jo ikke mer vann selv om det forandrer seg og blir til is.

Men det gjør visst på en måte det likevel. Vannet eser ut når det blir til is, og tar mye mer plass. Og det var jo ikke mer plass i rørene, så de sprakk. Stakkars mamma, hun måtte få en rørlegger til å komme og skifte rørene. Hun var ganske lei seg, men jeg syntes det var ganske spennende. For det var rørleggeren som forklarte meg hvordan vann kunne sprengte rør!

Fil osofiske spørsmål

1. Som Mia forteller kan vannet ta mange former: det kan være fast (is og sne), det kan ha gassform (tåke, damp, dis) eller det kan være flytende som rennende vann fra springen. Er det andre ting enn vann som finnes i disse formene eller er det bare vann? Jord? Mennesker? Kan mennesker være flytende? Finnes disse tingene i fast, flytende eller gassform – eller ingen av delene:

- en følelse?
- en tanke?
- et spøkelse?
- Gud?
- en lyd?

2. Vi sier at vannet kan ta mange former. Men er det egentlig riktig å kalle det vann når vi har med is, sne eller damp å gjøre? I faktaruten står det at vann hverken har smak, lukt eller farve. Men hvis sne egentlig er vann, betyr det da at den hvitfarven vi ser egentlig ikke finnes? Eller betyr det at hvit ikke er en farve? Eller betyr noe annet?

3. Mia forklarer disen med at vannet så gjerne vil opp til solen, der varmen kommer fra. Er du enig med Mia? Tror du vannet kan ha sin egen vilje akkurat som du har din egen vilje? Hvis vannet kan ha sin egen vilje, kan da alle ting i naturen ha sin egen vilje: f.eks. trær, blomster, jord, luft og ild? Hva med menneskelige ting som biler, mobiltelefoner og oljeplattformer: kan slike ting ha sin egen vilje også?